

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio IV. Licitane an illicita sit alchimia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

duobus tantum regalibus impensis: vade, inquit, in domum, quæ prima occurrat pharmacopola, à quo pete lapidem, qui Onastros appellatur, qui tanetsiviliioris sit pretij, tamen vt emas citius, totum impende. Quo abeunte heus, ait, ne longam nobis moram facias, ito recta ad eum, qui è regione porta maioris templi consistit, vidi quidem hesternò die eiusmodi lapides prostrare apud hunc; longè prestantiores quàm alibi. Astute namque ille rem omnem, ac perquam cautè prouenerat. Nam massam quidam auream triginta pondo auri probatissimi coegerat, eamque in modum lapidis compactam, varijs appingi fecerat, atque circumuestiri coloribus: quam eidem noto sibi pharmacopola, fortè doli conscio, lucrique participi, commendarat: data tessera, vt cuiuscumque petenti Onastrum lapideno quantulocumque oblato pretio exhiberet: vnde occurrenti pedisequo lapis est datus, atque ad manus Archichymista (dignus est enim hoc titulo) perlatus. Tum ille lapidem ostentans, ac sesquipedalia de corba proferens, iubet accendi fornacem, ollas educi, iustumenta apponi, quin lapidem inungere, laruarique, cepit. Demum oblatos sibi aureos dentibus premebat, post malleolis tundens, cum quadam tacita verborum interiectione, in ollam immittebat. Quibus rebus spectatorum oculos in se, non intentos modo: sed quasi colligatos tenebat. Ex quo illi, cæca duce charitia, lapidem curiose lustrare oculis, summo opere admirari, spe simul & expectatione accendi, hortarique se inuicem, neque cunctandum experimentum succlamabant. Tandem commistis aureo cum lapide aureis quoque nummis, vniuersa educta massa, excretaque per ignem coloribus, iam non lapidem, sed aurum purum parum ipsa referebat. Quo illico per duos ex mercatoribus ad aurifices delata est, eaque probata satis triplum haberi inuenta est ex

A auro purissimo, atque astimatione primo. Quo nuntio allato donum, atque ocluso post se ostio: mira omnes exultare latitia, ac triumphare gaudio expetunt. Quare mutuo se imprimis iureiurando astringentes, ne cuiquam hominum hoc tantum arcanum reteregeant: protinus experimentum, quod plusquam pro comperto habebant, non denis amplius, centenisue, sed millenis, & eo plus aureis iterandum censuerunt. Tanque se totos Archichymista, tanquam alteri Plutoni pecuniarum Deo, deuotentes, precibus ab eo petierunt, vt millenis ab vnoquoque oblatis aurei experimentum geminaret: nam si succederet, iam non perhilitadas, sed per myriades ipsum deinde experturum. Quibus ille lentè, atque grandioribus quàm antea verbis respondens, tandem annuit: atque sub crepusculo vespertino ad se nummos, adduci iussit: succresque ad ipsum profecto quatuor aurorum millia allata: nam testimonio mihi sunt, qui adnumerarunt. Quos ille accipiens: atque ad preparandos eos integrum dari sibi diem petens, mercatores dimisit: statimque sub ipso noctis onticimo admissis equis, quos prapari iusserat, quàm celerrimè se in Galliam intulit, atque Lutetiam tandem tuus peruenit.] Hæc ille: finis non foret scribendi, si quæ singulis diebus talia contingunt, vellem persequi. Vtilius erit, quod reliquum est, & ad animæ salutem spectat, discutere.

QVAESTIO IV.

Licitane an illicita sit alchimia?

ROHIBITAM cēsuit Angelus de Clauasio, a sed id nullo iure probat, verum rationibus dumtaxat P. Valécia eò inclinât, vt saltem ratione circumstatiarum sit illicita & perniciofa:

in verb.
Alchimia

idem

idem P. Pererius censuit: vterque locis ante citatis.

Licitam verò nec vllò iure prohibitam, immò & inter artes metallarias à iure ciuili receptam, communis est sententia iuris interpretum. *b* Pedetentim progrediendum: nam facilis hic in via lubrica, lapsus.

Prima Concil. Nullo iure in foro fori hac ars videtur prohibita, vt non liceat eam exercere, ex d. fensione iuris postitui.

Quoad ius ciuile & commune Romanorù (de communi enim iure nunc loquor, non de particularibus locorum statutis, vel regnorum sanctionibus) res est expedita: nec vlla constitutio talis reperitur. Quo ad ius Canonicum, videntur obtare duo canones, nempe, *cap. Episcop.* 26. *quæst. 6. & c. spondent, in extrauagant. commun. libr. 5. de crimin. falsi.* Sed, si bene consideres, neuter canon conuincit intentum.

Nam *d. cap. Episcopi* tantummodo damnat eos qui credunt personarum transmutationem in varias ferarum species fieri: quod & ratio docet addita: *iquidem (ait) Satanas transformat se in varias species ferarum.* Non est igitur cur ad quamlibet speciei in speciem transmutationem canon extendatur. Et licet eò extenderetur, dicerent alchimici se non credere hanc à dæmone, sed à natura fieri metamorphosim: nec eam esse veram ac perfectam speciei, in aliam perfectam speciem, sed imperfecti & inchoati in suam perfectionem. Fortius stringit alterum illud *cap. Spondent*, nam illud disertè alchimiam prohibet, & infamiam carcerisque pœnam præfigit, clericos etiam possessis beneficijs priuat, & ad capienda redditu in habiles. Respondet Arfoncinus, Pontificem egisse tantum de ijs, qui Sophisticam transmutationem confin-

A gunt: tamen Canonis verba satis clarè indicant censuisse Ioann. 22. nullum à quoquam eorum verum aurum fieri, & idè omnes pro impostoribus habuisse; sic enim verbo tenus habet sancto: *Spondent quas non exhibent, diu tias pauperes alchimista: pariter, qui se sapientes existimant, in foueam incidunt quam fecerunt.* Nam haut dubiè huius artis alchimia professores alterutrum se ludificam: cum sua ignorantia consilij eos, qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quaesita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ydemque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem, quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum sophisticari transmutatione consingant: coque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt * *fidis metallis*

B cudant publica moneta characteres suis oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hac igitur perpetui volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus: vt quicumque huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandauerint, vel ab hoc scienter (dum id fieret) facientibus ministrauerint, aut scienter, vel argenteo, vel auro vsi fuerint vendendo vel dando in solutum: verum tanti ponderis aurum vel argentum pœna nomine in ferre cogantur in publicum pauperibus erogandum: quantum alchimitum existat, circa quod eos aliquo predictorum modorum legitime constitit deliquiss: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum, aut ipso vt præmittitur scienter vtentibus perpetua infamia nota reseruis. Quod si ad præfatam pœnam pecuniariam exolucendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis, pœnam hanc in aliam (puta carceris vel alteram iuxta qualitatem negotij, personarum differenti-

C

D

E

* Sic legitur in additione etiam Plantiniana & Romana, sed deprauate ac mutila Valentia concijlegend. fideis facili mutatione. Sed adhuc reliqua mendosa manent.

b Oldrad. Ioan. And. Abbat. & Baldilo. eis su. cit. q. 1. sect. 4. Alberti. de Rosat. in ver. alchimia. Guido. Papæ de cil. 388. Fabiani tract. de empe. & vendi. q. 9. Zanctini ca. extra. de accusat. Thomæ Arfoncini, quodam de hac re consilie.

verb. chimia

tiam, aliasque attendendo circumstantias) commutare. illos verò, &c. Subdit poenam in eos qui alchimica materia abutuntur ad monetarum adulterationem, de quibus est eiusdem Pont. constitutio alia, in capite. *prodiens extrauag. singular. titul. de crimine falsi.* Ad hunc Canonem duplex mihi occurrit responsio, vna eum non fuisse vsu receptum, sed non vsu q̄b̄litum. Nam postea hæc ars in ipsa adhuc vrbe viguit: maximè, vix centum annis postea, sub Leone X. nam illi Aurelius Augurellus egregius poëta librum suum *de Chrysopeia*, dedicauit: Qui inter cætera illud nimis iactanter, de philosophico suo lapide.

Ipsius vt tenui proiecta parte per vndas.

Aequoris argentum si viuuum tum foret aequor,

Omne vel immensum verti mare posset in aurum.

Pici quoque mirandulani circumferitur liber hac de re titulo, *De Auro conficiendo*: nec huiusmodi in Italia libri ex illo tempore vetitæ lectionis vniquam fuere. Altera Canonem ex hypothesei procedere (aurum omne alchimicum esse falsum) & idèò damnari tantum, qui falsum cudant: idque ad lucrum: nempe, vt vtantur in contractibus & solutionibus (quod clare indicat textus) idèò non damnantur hoc capite, qui verum aurum producunt, & arti vacant animi dumtaxat causa, nolentes in commercijs aut solutionibus hac arte vt. Quare non ars, quæ rite instituitur, & exercetur: sed artis abusus damnaretur. Sit

Secunda conclusio; *In foro conscientia non promiscue, sed cum defectu ars hac permittitur: immò plerisque, vt perniciofa, sic illicita censenda.* Hanc conclusionem optimè probant argumenta Angeli &

A auctorum primæ sententiæ, contra præcedentem verò vim habent nullam. Notandum quoque, quicquid illiciti est, id non ex artis natura (quæ in se mala non est; immò, quatenus ars est, & scientias imitatur, secundum se bona est, vt & cæteræ speculatiuæ cognitiones) proficisci, sed à vitio circumstantiarum, quæ vt plurimum in hac operatione inueniuntur. Hæc si desint, non video quid reprehendi queat: sed quia vix vniquam desunt omnes, rarò fit vt alicuius ratione non adsit vitium & peccatum. Idèò dixi, *plerisque perniciosam & illicitam censendam.*

Sed quæ istæ circumstantiæ? præcipuæ & capita cæterarum: quatuor: finis, modi, temporis & personæ.

B *Si finis sit lucrum, & auaritia: illicita est,* quia lucrum ex hac arte est illicitum, non enim licet hoc auro vti ad commercia contractusue, vt statuit Ioann. 22. Intellige, si pro vero auro quis vti vellet, nam hoc illicitum contendunt communiter DD. de hac re scribentes: a & meritò, nam aurum istud vel nūquam habet proprietates omnes veri auri, vel id adèò rarò contingit, vt censendum sit non contingere, quare tam verisimili causa dubitandi existente, non licet in commercium deducere, vt verum aurum: vendi tamen posse pro auro alchimico; & iuxta æstimationem peritorum aurifabrorum, nemo DD. illorum negat, neq; negandum est. Non licet etiam id facere, vt in medicamentis quis eo vtatur: nam propter rationem iam memoratam, nec veri auri vires salutares habere, nec noxijs qualitibus, ab igne carbonario & venenato hydrargyro contractis carere censendum. Multò minus licet eo vti ad monetarum mixtionem: hoc enim vnum caput foret criminis mo-

*Sic. D.
Thom. in
1. d. 7. q. 3.
ut. 1. &
22. q. 77. a
1. adit. &
ib. Caiet.
S. lu. &
Funus in
S. Fabia
d. q. 8. Al-
ber. in
veremp-
tio. 1

netarij

netarij, iuxta dictam sanctionem Io-
ann. 22. & prædicti DD. iuris conce-
dunt tales puniendos poenâ monetæ
adulteratæ. His casibus lubesset pecca-
tum Mortale. Si verò quis illud cuderet
siue produceret tantum ea gratia, vt
ipse in annulos, catheras, aut sup-
pellestem propriâ eo vteretur: huic
omni curâ foret adnitendum, & vi-
gilantiâ, ne quis eo viuo vel mortuo
per hoc deciperetur. Alioqui pro neg-
ligentiâ latitudine, hic quoque pecca-
ti grauitas nasceretur: & quantumuis
quis diligens, vix vanitatis culpam e-
uaderet. Numquam sanè stultitiâ &
imprudentiâ euadit, qui ex hac arte
lucrum quærit. Semper enim stultus
est mercator, qui in illud negotiationis
genus incumbit; quo videt nullum, vel
de millibus aliquot vnum, lucrum fe-
cisse: omnes verò, vel mille contra v-
num facultates suas absumpsisse. Quod
cùm alchimicis contingat, idem de his
damni lucrionibus dubio procul sen-
tiendum, Nec tuti in conscientia, qui
hac in re sola vana ducuntur curiosita-
te, nam *curiositas*, peccatum est opposi-
tum *studiositati*, per excessum: quo quis
desiderat immoderatè scire quod non
expedit, vel plusquam expedit ipsi, vel
modo quo non expedit: & est ex filia-
bus superbiæ, [*Vide S. Thom. 2. 2. quæst.*
167.] Et animus deditus vanitatibus
atque insanijs fallis, exponit se decipi-
endum Diabolo: atque hoc esse omnis
superstitionis initium docet B. Augu-
stinus *lib. 2. de doct. Christ. cap. 22. &*
23. Et diuinæ scripturæ testimonio,
qui amat periculum peribit in illo. Sic
enim sapiens loquitur: *In superuacuis*
rebus noli scrutari multipliciter, & in plu-
ribus operibus eius (Dei) non eris curio-
sus. Multos enim supplantauit suspicio eo-
rum (hoc est vana spes & expectatio).
Et in vanitate detinuit sensus illorum.

A Denique subdit: *qui amat periculum*
peribit in eo. Ecclesiastic. 3. à vers. 24.
Denique vno verbo, *quando finis malus,*
ars illicita: & qualis finis, tale exerci-
tium.

B *Si modus (huc media pertinent) ex-*
ercendi artem illicitus, ars quoque: si va-
nus, ars vana: si sordibus & inquinatus,
ars erit inquinata & impura. Huc re-
ferenda media superstitiosa, vt si ex
pacto expresso vel tacito cum dæmo-
ne; quod frequens esse docuit auctor
Dæmonomaniæ, d & sanè docet ex-
perientia: adeò vt Arnoldus Villano-
uans, & Lullus, & Geber, & Bacho-
nus, & Richardus Anglicus, Magiæ
huiusnigræ suspecti vehementer fue-
rint: & Paracellus, & Agrippa, & ille
C Gui h. Constantinus, & alij nonnulli
deprehenfi: & inter instructiones in-
quisitorum fidei sit vna, hæc quoque
notâ magos hæreticos dignosci, *Dir-*
ector. Inquisit. fidei p. 3. fol. 443. edition.
Romana: quæ in lucem prodijt iussu Grego-
rij 13. vbi rationem subdit auctor li-
bri, Nicola. Eymericus; quia vt pluri-
imum alchimilla, quando non possunt
peringere ad finem intentum, quæ-
runt auxilium dæmonis (exemplum
posui præcedenti quæstione) eum inuocant
& implorant, & implorando obse-
crant, & tacitè vel expressè ei sacrifi-
cât.] Accedit experientia, quia quando-
cumque viguit inter multos alchi-
mia, etiam inter multos tum vige-
runt maleficia & sortilegia, vt hoc in-
felici æuo experimur. Tum quia non
desunt, qui adhibent vanas obseruan-
tias cæremoniarum, nihil ad effectum
conducentium, vt certæ diei, tunicæ ex
lino crudo, certorum ciborum absti-
nentiâ, & alia huiusmodi inania. Quod
si ad auidatem odium accedat aut incō-
tinētia, procliuè admodū fuerit ad phil-
tra & intoxicationis recurrere. Peccat-

lib. 3. c. 3

tur

c. D.
om. in
7. q. 3.
1. &
q. 77. a
dit. &
Calet.
1. &
us in
abia
8. Al-
in
emp-

tur quoque non leuiter in artis traditione, quando sacræ scripturæ nominibus & verbis abutuntur ad suas nomenclaturas vel præcepta: neque minus, quando libris suis inferunt figuras seu imagines, vel plane obscenas, vel etiam propter abusum rei sacræ prorsus blasphemias, quod fecit ille typographus Basiliensis, qui Rosarium excudit; & sacræ Triadis, Christi Domini resurgentis, & B. Virginis Mariæ coronationis icones: quas homines hæretici templis eiecerunt, eas ad alchimica mysteria, & transformationes transtulit. Sed mirum id non est, sunt enim Sacramentarij vbique præposteri. Peccatur denique nimis curiosis sæpe experientis, dum modò hanc rationem, modò illam sequuntur, & sic numquam sciunt, quod semper addiscunt.

Temporis quoque circumstantia perpendenda. Nā temporis iactura pretiosissima: eiusque malè consumpti ratio reddenda Deo, quare peccant, qui nimis multum his vacant artibus, item quicquid tempore; quo officij ratio, vel debitum aliud charitatis aut iustitiæ postulat: vt ad serua magis se conferant: v. g. magistratum quis gerit: non potest detrahere horis, quæ ad rectè munus exercendum necessaria: familiæ præest? œconomia recta non debet incommodum sentire. Ecclesiasticus est? quæ ratio ordinis postulat ea præponenda fornaculis, & voluptati suæ. Proximi necessitas operam tuam deposcit? charitas ei iubet adesse, non facis? peccas. Demum, vno dicam verbo: quod tempus ocio, licet honestè dare, illud licebit his studijs: nec amplius. Ocium voco, quietem & vacationem ab actionibus & studijs, ad quæ quis tenetur.

Denique personarum conditio hic vel potissimum discrimen inducit: hæc e-

A nim, & finem solet illicitum intendere, & in modo errores gignere, & tempus, in opportunum facere. In primis ars hæc illicita censenda pauperibus, immò & priuatis omnibus periculi plenissima est, manifestum id fit tum quia hi solent lucrum spectare, & sic arcantur eorum ratione, quæ dicta sunt in circumstantiâ finis, nam auro illo intendunt vt ad commercia, medicinas, vel monetam: aut si ipsi non vnturi, periculum apertum est, ne vtantur hæredes. Isti hac arte depauperantur: familiæ necessaria non præbent: causa sunt vt vxores & filia cogantur indigno se questu sustentare: cum media & instrumenta, propter inopiam deficiunt, facile progrediuntur ad superstitiosa, immò & pacta quæ diximus in circumstantia modi: sanè hoc ipsi quoque chymici scriptores sunt testati. Nam Geber, e non ergo, inquit, hæc scientia pauperi & egeni conuenit: sed potius est illis inimica. Secundo Polyr. dicit philosophus, impossibile est indigentem philosophari.] h. alchimia studere (nam solos alchimicos in libris Turba philosophorum, vulgati illi vocant philosophos satis superbe.) Et idem Geber alibi; f

C *Artis. em (ait) huius scientia oportet esse subtilissimum ingenij, & naturas met aliorum & eorum generationes, infirmitates & imperfectiones in suis mineris scire & cognoscere antequam perueniat ad hanc artem. Non autem ad ipsam indigendum accedat artifex grosso ingenio & auro repletus, nec cupidus, nec auarus in sumptibus & expensis.] Nec vir duplex animo sine felle & ceruice, vel mente variabilis, nec nimis festinus: sed doctrina filius, vir subtilissimo ingenio decoratus, sufficienter locuples, largus, sanus, firmus in proposito & constans, patiens, mitis, longanimis, & temperatus.] Auaro igitur, & pauperi hæc scientia, secundum eius Prin-*

D

E

e Rosarii
Philosop.
fol. 224.

Alii deperfecto magisterio.

cipem

cipem Gebrum, inaccessum & vetitum habet limen. Et nota requirere sufficienter locupletem. hoc est cui supersit, à necessarijs, ad hoc studium. Arcet etiã simplices & parui iudicij, cum dicit ibidem, non debere esse sine felle & ceruice: huiusmodi .n. facillime à dæmone, & alijs impostoribus circumveniuntur: ideo vetita illis hæc ars propter periculum. Arcet etiam eos, qui amant alios decipere, cum addit; nec vir duplex, quia hos arcet pernicies aliorum, quam quærunt. Arcet intemperantes, vt luxuriosos & amantes vindictæ, cū vult esse longanimis & temperatos: alioqui periculum est ne recurrant ad maleficia hostilia vel amatoria. Arcet variabiles, inconstantes, & impatientes: quia hi facile, cum non succedit, ad dæmoniaca subsidia confugiunt. Arcet eos, qui obtuso sunt ingenio, quia oleū perdunt & operam, item qui philosophiæ verè imperiti, eandem ob causam confirmat id Arnoldus Villanouanus g his verbis; *Quicumque velit ad hanc scientiam peruenire, & non est philosophus, fatuus est: quia hæc scientia non est; nisi de occultis philosophorum.*] propter irritos itaque conatus, temporis & sumptuum iacturam, his quoque videtur illicita: & cum plerique alchimici vulgares sint tales, sequitur plerisque illicitam esse, in foro poli, de quo nunc agimus. Denique exigunt artis magistri & merito, vt sit homo humilis, iustus, pius, & Deum timens, citantur ista Hermetis; *Oportet illum, qui introducit in hanc artem & sapientiam occultam, arrogantia vitium a se repellere, & pius esse, ac probum.* & postea; *Fili ante omnia Deum oportet timere, in quo dispositionis sue visus est.* & illud Alphidij nescio cuius: *Scito fili, quod sciam scientiam habere non potes, quousque mentem tuam Deo purifices, & sciat te Deus ha-*

A *bere certum animum ac rectum.*] Cum superbus arcet, docet illicitam esse curiosis: cum pietatem, supersticiosos reijcit: cum probitatem & Dei timorem, & animi puritatem: vitiosas omnes quas diximus circumstantias testatur. Non alij ergo licita ratione circumstantiarum, alchimia; quam huiusmodi hinc potest vnusquisque secum perdere, an ipse talis: & an vlla, & quæ, pericula ipsi ex aliquo harum circumstantiarum defectu immincant: & ea cum Confessarijs suis communicare, & eorum sequi iudicium debet.

B Secundo potest videre confessarius, quando sit talis à peccato immunis, vel quado ad sit veniale, aut etiam mortale; quando impendenda, deneganda, vel differenda talium absolutio: differenda, cū recidivæ verisimile periculum: deneganda, quando gra uiter, contra iustitiam vel charitatem ob studiū illud peccat, nec vult desistere.

C Tertio. Quia sapius curiositas causa est studij, & hoc vitium valde proserpit à minoribus ad maiora, diligenter videndum, ne quis ad experientias & opinionones erroneas excurrat: v.g. ne putet hac arte hominem verum, modo à natura ad hanc generationem non instituto: sed vrina vel alio humore, igne aut sole in vitreis phialis decocto, posse produci; quod temere Iul. camillus asseruit, & incaute Thom. Garzonus dicitur. *41. Fori vniuers.* credit, & quidam hoc inuentum Arnoldo Villanouano tribuunt, vero an mendacio disputare non est necesse, inquit Mariana *lib. 14. rer. Hispan. c. 9.* Nam quod tale quid fieri queat vel asserere, vel experiri stultum, impium, erroneum & blasphemū foret, tum quia, cum homo præsupponat corpus & animam rationalem, si quod producit homo est: sequeretur Deum ex lege & ordine, quem naturæ

g d. f. 214.

hæc quarto tractatū Rosar. fo. 223.

præfixit, teneri huic animam rationale corpori infundere, quod blasphemum: vel rationalem animam ex materiæ potentia illic educi, quod hæreticum: foret enim tunc anima corruptioni obnoxia & mortalis. Deinde talis anima non haberet peccatum originale: quia per generationem viri non esset propagatum hoc corpus, & homo conceptus: nec indigeret Christi redemptione: quæ hæretica quoque omnia.

Quartò. Ex his omnibus patet, optimam esse, (quam aiunt Angliæ) legem cui sine permissu Principis, sub pœna capitis, liceat alchimicam exercere, quam legem expediret etiam alibi ferri. Nam tum cum delectu Princeps talia potest permittere, consideratis circumstantiis prædictis: ipsi enim reddenda Deo ratio (si temerè permittat & promiscuè) damnorum inde ortorum. Tunc etiam cessarent pericula pleraque, quæ diximus.

Quintò, patet (nisi quæ circumstantia impediatur) ordinariè hanc artem Principibus, & valde locupletibus esse licitam: qui & ea sunt philosophiæ cognitione, & eo ingenio, ut fraudibus & imposturis non pateant: & ea pietate, ut in proximi & Dei offensione se abstinant: & illis opibus, ut subditos propterea non grauent: & eo subditorum amore, ac Dei timore, ut publicum regimen vel pauperum subuentionem propterea non negligant, & habenas sibi à Deo creditas ipsi abiciant, & alijs plane tradant. Ut enim alijs honestis studijs animum principes, quantum opus est, sic & hoc studio relaxare quin possint, non est dubitandum. Sane quod Emericus de indicijs Magiæ hæreticæ dixerat, eam præsumptionem in Principibus

A viris & valde locupletibus non esse admittendam, in cæteris locum habere, tibi in Comment. optime Penna annotauit. Et Card. Caietan. diserte scripsit, ac prudenter: *hanc artem vel nullorum hominum esse: vel Principum duntaxat, auditò sapientum consilio, esse.* Sane pericula pleraque superioribus commemorata cessare in Principibus, manifestum est.

B Cæteri, non est cur sibi blandiantur, ut tutos in conscientia se arbitrentur opinione illa Oldradi & aliorum Iurifconf. Nam illi de foro tantum exteriore agebant, de quo ab illis quærebatur. Et plerique eorum rem non discusserrunt: sed, ut oves solent ducem gregis caprum, sic ipsi Oldradum (cuius etiam argumenta iam dissoluimus, ijs quæ dicta sunt) clausis oculis, ut oraculum, sunt secuti, nihil eius addentes dictis (ut Ioan. Andr. Abb. Albertic. & Guido Pap.) plerique etiam ambigue loquuntur, si faciant verum aurum, idque arte naturali (ut Oldrad. Ifern. Bal. Brun. & Fabianus) nullus vero ipsorum omnium, præter Thom. Arfonicum, mentionem fecit d. extrauagantis Pontificiæ, c. *Spondem*, & vel eius non sunt recordati, vel non bona fide dissimularunt. Et licet, vsu canon ille non obseruetur: tanti tamen Pontificis sententia, & iudicium sufficere debet, ut vulgus hominum (hoc est, quibusunque conditiones superius requisitæ defunt) sibi existimet, ab hoc studio abstinendum: quod grauissimis verbis Summus Pontifex Romanus sibi censuit damnandum, & à quo illos tam studiose Christi vicarius, Petri successor dehortatur. Sed hæc suffecerint, de materia non passim obuia.